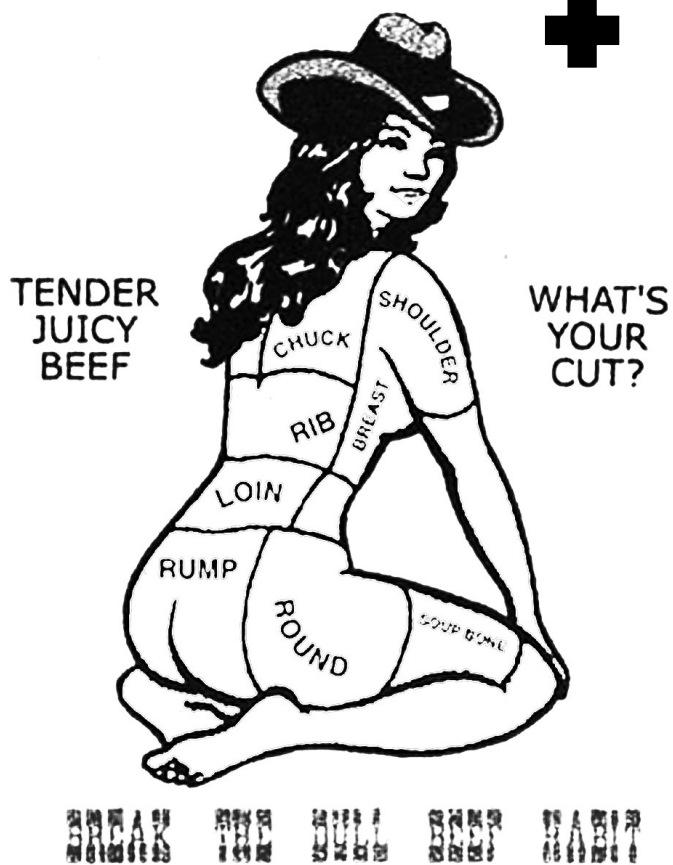

L'ECOFEMENISME

una aproximació

Ramon Alcoberro

FILÒSOF

De tots els moviments que passen per «alternatius» potser només n'hi ha un més fragmentat, més agredit, més esquinçat per debats falsament teòrics però –paradoxalment– fins i tot més necessari que el propi ecologisme. És el feminisme o, si ho preferiu, el pensament de gènere. Tal com succeeix amb el pensament ambiental, també en la problemàtica de gènere es produeix l'estranya paradoxa que ningú no gosa fer-ne una crítica pública (resulta políticament incorrecta), i ni tan sols no es nega que la seva denúncia resulta important –fins i tot essencial, si cal. Però a l'hora de la veritat, des del poder, més enllà de les formalitats i de les bones maneres, ecologisme i pensament de gènere són vistos només com una mena de nosa inevitable, més o menys extravagant, eixelebrada i poètica. Quatre feministes pesades i quatre ecologistes grenyuts no fan mal a ningú –i fins i tot convé fer-s'hi una fotografia de tant en tant per demostrar que no s'han oblidat els somnis de joventut. Però d'aquí a convertir-los en significatius per a la vida quotidiana hi ha un llarg camí.

Assumi-m'ho d'entrada i sense autoenganyar-nos. Les referències al gènere s'han convertit cada cop més en una mena de tòpics culturals innocus, sabuts i inevitables, que es repeteixen cada 8 de Març per a ser arxivats l'endemà fins l'any vinent. O que, com a molt, serveixen per donar feina a alguna direcció general, poc o molt man-

drosa i sovint més dedicada a complicar la vida al personal que a respondre les seves demandes. Si fa no fa, aquest menysteniment de la problemàtica de gènere és el mateix que suporta l'ecologisme, un moviment que només té «dret» a televisió al voltant del Dia de la Terra per a ser pietosament prescindible i prescindit tota la resta de l'any en la política nostra de cada dia. Gènere i ecologisme fan modern, «donen imatge» –fins i tot són comercials!– però no resulten tan fàcils d'acceptar com a praxis vitals, potser perquè les preguntes que volen plantejar no són ni fàcils de respondre, ni donen rèdits polítics, com a mínim a curt termini.

Si un moviment que interessa vitalment la meitat de la població mundial està en un estranya terra de ningú i sovint mancat d'una reflexió teòrica consistent, no pot estranyar que la seva praxi política estigui marcada per la tragèdia. Pensament de gènere i pensament ambiental apareixen als mitjans de comunicació com a testimonis de la misèria moral i no com el que mereixerien ser: l'expressió joiosa d'una manera d'interpretar la vida sense escissions i reconciliada amb ella mateixa. Gairebé cada dia els diaris –inevitablement donats a confondre el que és notícia amb el que és tan sols «novetat»– ens porten una ració de sang i fetge que alguns anomenen «violència de gènere» i altres directament femicidi. De la mateixa manera és fàcil trobar-hi algun article «progressista», generalment en les planes d'economia, anunciant un o altre ecocidi

L'ecofeminisme és un moviment que veu una connexió entre l'explotació i la degradació del món natural i la subordinació i l'opressió de les dones. Va emergir a mitjans anys setanta, amb la segona onada del feminisme i amb el moviment verd. L'ecofeminisme uneix elements del feminisme i de l'ecologisme però ofereix alhora un desafiament per a ambdós. Del moviment verd pren la seva preocupació per l'impacte de les activitats humanes en el món inanimat i del feminisme pren la visió de gènere de la humanitat, en el sentit que el patriarcat subordina, explota i oprimeix les dones.

Mary MELLOR:
Introducció a *Feminisme i ecologisme* (1997).

irreversible. La forma d'aparèixer als mitjans les notícies de gènere i les ambientals és sempre la mateixa: cal fer creure que es vinculen necessàriament a la tragèdia i a l'excessiu.

Per la raó que sigui, no gaire difícil d'identificar d'altra banda, gènere i natura són dos conceptes que s'han anat trobant en la resistència quotidiana contra la misèria moral i contra l'especulació. La suposada feblesa de la natura i la de la dona

arreu i a hores d'ara ja ho sap tothom, però és innegable que de l'experiència de la feblesa en neix una sensibilitat comuna, tan difusa com significativa tot i ser difícil de definir en el concret.

Pensar un ecofeminisme avui significa plantejar-se un problema complex i, segurament, inevitablement carregat de tòpics, de contradiccions i –més en profunditat– de vocabulari mal definit. L'ecofeminisme és una sensibilitat, que neix de l'experiència de la feblesa i de l'explotació de la natura. Potser ningú com una dona per a comprendre empàticament la brutal contradicció que hi ha entre la dificultat per a crear vida i la facilitat amb què pot ser destruïda. Però hi ha un altre nivell en què ja es més difícil embrancar-se sense posar nerviós el progressisme tòpic: ecologisme i gènere vénen a dir-nos en el fons que l'existència de límits (límits en l'explotació de la natura i en qualsevol altre àmbit) no és cap tragèdia ni cap insult a la raó sinó que, ben al contrari, una raó purament instrumental que està al límit mateix de la mort.

Assumir que el gènere i la natura marquen uns límits és quelcom difícil de pair per a un pensament progressista, progressiu i progressat. Funciona en l'herència de les Llums una hipòtesi indemostrable –i que, per cert, no compartien ni Rousseau, ni Diderot– segons la qual tot límit està fet per a ser superat i, a l'extrem, és un afront a qualsevol racionalitat transformadora. Fins i tot algunes feministes no amaguen una

malfiança explícita envers tot intent de pensar el paper de la dona com a mare i l'analogia –òbvia en moltes cultures tradicionals– amb la Terra mare. No necessàriament cal acudir, però, a una metàfora que vincula la capacitat de donar vida comuna a la dona i a la natura. Hi ha tot un seguit d'experiències socials que vinculen la degradació ambiental amb la degradació de les condicions de vida de les dones i amb el creixement del patriarcalisme. És en aquest context que resulta pensable un ecofeminisme polític perquè quan es degrada el medi ambient la primera a patir-ho és la dona.

Si el moviment de gènere i l'ecologisme tenen un punt de trobada aquest és estrictament el del reconeixement de l'assimetria del poder i de la paradoxal força de la feblesa. Pioneres com Françoise d'Eubonne i autores contemporànies com Vandana Shiva, Evelyn Fox Keller, Caroly Merchant, Val Plumwood i altres són gairebé noms exòtics al món acadèmic i, ni cal dir-ho, inexistents en el debat públic. Tanmateix, caldria que l'ecologisme recollís aquesta sensibilitat de gènere a l'hora d'entendre conceptes com el risc, la conservació i la distribució dels béns ambientals. Les dones són el 51% de la població mundial i fan el 75% del treball a la terra (domèstic o no) però només constitueixen l'1% de les propietàries de la terra i ingressen el 5% dels salaris. Incloure aquestes dades en un context ambientalista és una tasca oberta i essencial. Per a les dones i per a la Terra.

BIBLIOGRAFIA:

M. Mies i V. Shiva:
Ecofeminismo.
BARCELONA: ICÀRIA ED., 1998

Maria-Xosé Agra Romero (ed):
Ecología y feminismo, Grana:Ed.
ECORAMA, 1997

J.M. Gómez Heras, Carmen Velayos:
Tomarse en serio la naturaleza. Ética Ambiental en una disciplina multidisciplinar.
MADRID: BIBLIOTECA NUEVA, 2004

Maria-Luisa Cavana, Alicia Puleo, Cristina Segura:
Mujeres y Ecología. Historia, pensamiento y sociedad.
MADRID: ALMUDAYNA, 2004